Jakelun mukaan

HE 212/2018 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausuntopyyntö

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt Helsingin poliisilaitokselta asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi rikoslain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Helsingin poliisilaitos lausuu pyynnön perusteella seuraavaa:

Rikoslaki 20 luku 6 § Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö

Lain 6 §:ssä säädettäisiin lapsen seksuaalisen hyväksikäytön enimmäisrangaistuksen korottamisesta neljästä vuodesta kuuteen vuoteen.

Kuten hallituksen esityksessä todetaan, muutoksen tarkoitus on kiristää rangaistuskäytäntöä. Poliisin toimintaan ja esitutkinnan toimittamiseen lapsen hyväksikäytön enimmäisrangaistuksen korottamisella neljästä vuodesta kuuteen vuoteen ei juuri olisi vaikutusta.

Rikoslain 20 luvun 7 § mukaisen lapsen seksuaalisen hyväksikäytön törkeän tekomuodon vähimmäisrangaistuksen korottamisella vuodella olisi sen sijaan esitutkinnan kannalta huomattaviakin vaikutuksia. Törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön vähimmäisrangaistus on tällä hetkellä vuosi vankeutta, mikä tarkoittaa sitä, että vaadittaessa epäiltyä vangittavaksi tarvitaan vangitsemisen yleisten edellytysten lisäksi myös erityisten edellytysten olemassaolo.

Tällä hetkellä esimerkiksi esitutkinnan aikaisissa vangitsemiskäsittelyissä eivät käräjäoikeudet ole katsoneet riittäväksi osoitukseksi rikollisen toiminnan jatkamisvaarasta sitä, että epäilty on ennen kiinni jäämistään aktiivisesti etsinyt reaali- tai virtuaalimaailmasta alaikäisiä uhreja teoilleen. Lisäksi mikäli alaikäisen asianomistajan kuulustelu on taltioitu videotallenteelle, jotta hänen ei henkilökohtaisesti tarvitse olla läsnä pääkäsittelyssä, käräjäoikeudet ovat katsoneet, ettei tällöin myöskään vaaraa asian selvittämisen vaikeuttamisesta ole, sillä asianomistajan kuulustelukertomukseen ei enää voida vaikuttaa. Tästä syystä epäiltyjen vangitsemiselle on törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön kohdalla niin korkeat vaatimukset, että vangitsemisvaatimusta ei tehdä tai että vaatimus vangitsemisesta katsotaan perusteettomaksi käräjäoikeudessa.

HELSINGIN POLIISILAITOS
Pasilanraitio 11, PL 11, 00241 HELSINKI
kirjaamo.helsinki@poliisi.fi
Puh. 0295 470 011, Faksi 0295 411 622

Kahden vuoden minimirangaistus mahdollistaisi epäillyn vangitsemisen ilman erityisiä edellytyksiä, mikä turvaisi ja nopeuttaisi esitutkintaa ja koko oikeusprosessia. Tutkintavankeuden aikana poliisin olisi helpompaa selvittää muita mahdollisia saman epäillyn uhreja, sillä tällöin vaaraa epäillyn heihin vaikuttamisesta ei olisi. Alaikäisten seksuaalirikosten uhrien selvittäminen etenkin virtuaalimaailmasta on työlästä ja hidasta, ja toisaalta alaikäiset uhrit ovat erityisen alttiita mahdollisille vaikuttamisyrityksille.

Jos lakimuutoksen tavoitteena pidetään hallituksen esityksessäkin mainittua lapsen ruumiillisen koskemattomuuden varmistamista ja lapsen oikeuksien entistä parempaa suojaamista rikoslain tarjoamin keinoin, törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön vähimmäisrangaistuksen korottaminen kahteen vuoteen täyttäisi tavoitteen nykyistä ehdotusta tehokkaammin.

Lisäksi jos minimirangaistus nostettaisiin kahteen vuoteen, se olisi yhteneväinen törkeän raiskauksen rangaistusasteikon kanssa. Tämä tarkoittaisi sitä, että tuomiot kyseisestä rikoksesta olisivat lähtökohtaisesti ehdottomia, mikä olisi yleisen oikeustajun mukaista. Ehdollisen vankeustuomion saajat eivät myöskään pääse seksuaalirikollisten hoito-ohjelmiin, joihin heitä vankiloissa ohjataan. Ehdolliseen vankeusrangaistukseen tuomittujen hoitoon hakeutuminen ja päätyminen jää pääsääntöisesti heidän oman aktiivisuutensa varaan.

Rikoslaki 20 luku 7 b § Törkeä lapsenraiskaus

Lain 7 b §:ssä säädettäisiin törkeästä lapsenraiskauksesta, joka tulisi sovellettavaksi, jos sekä törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön että törkeän raiskauksen tunnusmerkistöt täyttyvät. Hallituksen esityksen mukaan tavoitteena on tässäkin rangaistusten kiristäminen ja rangaistuskäytännön ankaroituminen.

Muutos ei toisi uusia tekoja rikostunnusmerkistön piiriin eikä sinänsä vaikuttaisi esitutkintaan tai vallitsevaan oikeustilaan juuri lainkaan muutoin kuin mahdollisesti rangaistuskäytäntöä jonkin verran ankaroittavasti. Ehdotuksen mukainen rikosnimike kattaisi teot, jotka jo nyt katsotaan törkeäksi raiskaukseksi ja törkeäksi lapsen seksuaaliseksi hyväksikäytöksi. Huomattavaa on, että kummastakin teosta erikseen voidaan jo nyt tuomita kymmenen vuotta vankeutta ja kummankin tunnusmerkistön täyttyessä teoreettinen enimmäisrangaistus on kolmetoista vuotta vankeutta. Näin ollen jo nyt rangaistusasteikko on varsin laaja ja mahdollistaa ankarankin vankeusrangaistuksen tuomitsemisen, joskin rangaistuskäytäntö on ollut melko varovaista.

On ongelmallista, että pientenkin lasten kohdalla ehdotetun rangaistussäännöksen tunnusmerkistön täyttyminen edellyttää edelleen väkivallan käyttöä tai väkivallan uhkaa tai nykyisen rikoslain 20 luvun 1 § 2 momentin mukaista pelkotilasta tai vastaavasta aiheutunutta kyvyttömyyttä puolustautua tai ilmaista tahtoaan. Näin ollen törkeän lapsenraiskauksen rangaistussäännöstä ei voitaisi soveltaa tilanteisiin, joissa pieneen lapseen kohdistuu sukupuoliyhteys ilman siihen liittyvää pakottamista tai rikoslain 1 § 2 momentissa kuvattua puolustuskyvytöntä tilaa. Ongelmallisuus liittyy siihen näkemykseen, ettei lapselta voida missään olosuhteissa odottaa kannanottoa seksuaaliseen kanssakäymiseen. Kuten hallituksen esityksessäkin to-

detaan, pieni lapsi ei voi missään olosuhteissa antaa pätevää suostumusta sukupuoliyhteyteen aikuisen kanssa.

Lakialoitteet LA 45/2015 vp ja 14/2015 vp

Lakialoitteissa esitetään, että joidenkin seksuaalirikosten syyteoikeutta pidennettäisiin joko kymmenellä vuodella nykyisestä tai törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön osalta ikuiseksi.

Syyteoikeuden voimassaolon pidentäminen aiheuttaisi sen, että jatkossa poliisille voitaisiin ilmoittaa kyseisestä rikoksesta vielä nykyistäkin myöhemmin eli tehtyjen rikosilmoitusten määrä voisi lisääntyä. Asioiden jälkikäteinen selvittäminen on usein sitä vaikeampaa mitä kauemmin aikaa tapahtuneesta ehtii kulua, mutta aloitteessakin mainittujen lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten ominaispiirteiden vuoksi on perusteltua, että niiden syyteoikeus vanhenee muista rikoksista poiketen hitaammassa tahdissa. Siksi esitys syyteoikeuden vanhenemisajan pidentämisestä kymmenellä vuodella on kannatettava.

Lakialoitteet LA 96/2017 vp ja LA 21/2015 vp

Edellisessä lakialoitteessa esitetään, että törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön nimi muutetaan lapsen raiskaukseksi ja että kyseisen rikoksen vähimmäisrangaistusta nostetaan kahteen ja puoleen vuoteen. Jälkimmäisessä lakialoitteessa esitetään, että törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön vähimmäisrangaistus nostetaan kahteen vuoteen.

Edellä esitetyistä syistä aloitetta törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön minimirangaistuksen nostamisesta kahteen vuotta vankeutta voidaan pitää erittäin kannatettavana. Sen sijaan rikosnimikkeen muuttaminen ilman kyseisen rikoksen tunnusmerkistön muuttamista ei vaikuttaisi vallitsevaan oikeustilaan, poliisin toimintaan tai esitutkintaan eikä toisi uusia tekoja rangaistavuuden piiriin. Edellä kohdassa Rikoslaki 20 luku 7 b § Törkeä lapsenraiskaus mainituista syistä sukupuoliyhteyden käsittävän, pieneen lapseen kohdistuneen hyväksikäyttörikoksen tunnusmerkistöä olisi perusteltua tarkastella kokonaan uudestaan sen sijaan, että pelkkää rikoksen nimeä muutettaisiin.

Kansalaisaloite Kaa 3/2015 vp

Aloitteessa esitetään, että törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön minimirangaistus nostetaan kahteen vuotta vankeutta ja että eräiden muiden seksuaalirikosten minimirangaistus nostetaan sakosta neljään kuukauteen vankeutta. Kumpikin esitys on erittäin kannatettava.

Poliisi on jo pitkään kantanut huolta siitä, etteivät lasten parissa työskentelevien henkilöiden saamat tuomiot eräistä seksuaalirikoksista, kuten sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan hallussapidosta, näy heidän rikosrekisteriotteessaan. Tilastojen valossa lapsista seksuaalisessa mielessä kiinnostuneilla ja siihen liittyvään rikokseen syyllistyneillä henkilöillä on suuri riski uusia rikoksensa. Näin ollen he ovat siten edelleen riski lasten turvallisuudelle.

Koska esimerkiksi sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan hallussapidosta tuomitaan usein sakkoa, tällainen tuomio ei rikosrekisterissä näy eikä tieto tuomiosta välity rikosrekisteriotteen saajalle, kuten työnantajalle tai kolmannen sektorin toimijalle, esimerkiksi järjestölle. Minimirangaistuksen korottaminen aloitteessa mainittujen rikosten osalta sakosta vankeudeksi aiheuttaisi sen, että teoista tuomittaisiin vähintään ehdollista vankeutta, jolloin niistä saadut tuomiot näkyisivät rikosrekisterissä. Tämä parantaisi tiedonkulkua lasten parissa työskentelevien tekemistä, lasten turvallisuutta vaarantavista rikoksista ja siten edistäisi merkittävästi lasten hyvinvointia.

Poliisipäällikön sijainen
Apulaispoliisipäällikkö Heikki Kopperoinen

Rikoskomisario Saara Asmundela

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 13.11.2018 klo 14:23. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Liitteet -

Jakelu Eduskunnan lakivaliokunta

Tiedoksi Poliisikomentaja Tomi Vuori
Helsingin poliisilaitos, Poliisitoimintayksikkö